

KOLIN MEKALOU

ANTONIJE I KLEOPATRA

KNJIGA I • Biseri boje mesečine

Prevela
Žermen Filipović

■ Laguna ■

Naslov originala

Colleen McCullough
ANTONY AND CLEOPATRA

Copyright © 2007 by Colleen McCullough
Translation copyright © 2015 za srpsko izdanje, LAGUNA

Poslednji deo serijala *GOSPODARI RIMA* Kolin Mekalou

Prethodne knjige:

PRVI ČOVEK RIMA
VENAC OD TRAVE
FORTUNINI MILJENICI
CEZAROVE ŽENE
CEZAR
OKTOBARSKI KONJ

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

ANTONIJE I KLEOPATRA

Knjiga I – Biseri boje mesečine

SPISAK MAPA

Antonijev Istok	15
Aleksandrija posle Aleksandrijskog rata	50
Oktavijanov Zapad	157

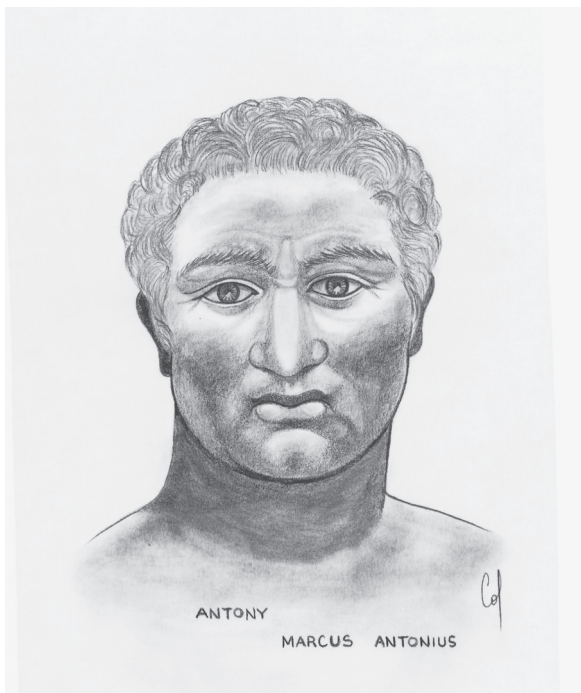
SADRŽAJ

Prvi deo	
Antonije na Istoku od 41. do 40. godine p. n. e.	9
Drugi deo	
Oktavijan na Zapadu od 40. do 39. godine p. n. e.	139
Treći deo	
Pobede i porazi od 39. do 37. godine p. n. e.	293
Rečnik	413

PRVI DEO

ANTONIJE NA ISTOKU

Od 41. do 40. godine p. n. e.

MARKO ANTONIJE

Kvint Delije nije bio ratoboran čovek, a ni ratnik u borbi. Kad god je bilo moguće, usredsređivao se na ono što je radio najbolje – da savetuje svoje nadređene toliko vešto da na kraju poveruju da su zamisli uistinu njihove.

Posle Filipâ, a u tom sukobu se nije ni istaknuo niti razočarao svoje zapovednike, Delije je odlučio da se takav kakav je pridruži Marku Antoniju i ode na istok.

Nikad i nije postojala mogućnost, razmišljao je Delije, da se opredeli za Rim; tu se u velikim grčevitim borbama uvek moralo privoleti jednoj od skupina ljudi rešenih da nadziru – ne, budi pošten, Kvinte Delije! – rešenih da *vladaju* Rimom. Kad su Brut, Kasije i ostali ubili Cezara, svi su pretpostavili da će Cezarovo ime, bogatstvo i doslovce milione klijenata naslediti njegov bliski rođak Marko Antonije. Ali šta je uradio Cezar? Napravio je testament i sve ostavio svom osamnaestogodišnjem pranećaku Gaju Oktaviju! U tom spisu Antonija čak nije ni pomenuo, što je bio udarac od kojeg se Antonije nikad zapravo nije oporavio, toliko je bio siguran da će nastaviti da korača u onim Cezarovim visokim crvenim čizmama. I, što je i ličilo na njega, Antonije nije smislio šta će ukoliko ne bude tako. Najpre ga mladić, koga su sada svi nazivali Oktavijanom, nije brinuo; Antonije je bio muškarac u najboljim godinama, čuveni vojskovođa s velikom strankom u Senatu, dok je Oktavijan bio bolešljivi mladac koga je bilo jednostavno zgaziti kao kakvu bubu.

Samo, nije baš tako bilo, a Antonije nije znao kako da se nosi s lukavim dečakom milog lica s umom i mudrošću sedamdesetogodišnjaka. Rim je uglavnom pretpostavljao da je Antonije, ozloglašeni rasipnik kome je Cezarovo bogatstvo bilo očajnički potrebno ne bi li isplatio sopstvene dugove, učestvovao u zaveri da se ubije Cezar, a takvo uverenje je učvršćeno i Antonijevim ponašanjem posle ubistva. Nije ni pokušao da kazni cezaroubice; naprotiv, zaštitio ih je zakonom. Ali Oktavijan, žarko privržen Cezaru, postepeno je podrio Antonijev položaj i primorao ga da cezaroubice stavi van zakona. A kako je to izveo? Tako što je privukao veliki deo Antonijevih legija na svoju stranu, osvojio narod Rima i ukrao trideset hiljada talenata iz Cezarove ratne blagajne toliko vešto da niko, čak ni Antonije, nije uspeo da dokaže da je Oktavijan lopov. Kad se Oktavijan dokopao vojnika i novca, Antoniju nije ostavio nikakvu mogućnost do da ga prizna za ravnopravnog učesnika u vlasti. Nakon toga su Brut i Kasije i sami pokušali da se dokopaju vlasti; Antonije i Oktavijan, u mučnom savezništvu, povelili su svoje legije u Makedoniju i kod Filipâ se sukobili s Brutovim i Kasijevim snagama. Velika pobeda za Antonija i Oktavijana nije razrešila sporno pitanje ko će na kraju vladati kao prvi čovek Rima, nekrunisani kralj koji se ulaguje svetom prividu da je Rim republika kojom upravljaju gornji dom, Senat, i nekoliko skupština naroda. Zajedno, Senat i narod Rima – *senatus populusque Romanus*, SPQR.

Takođe uobičajeno, razmišljao je dalje Delije, pobeda kod Filipâ zatekla je Marka Antonija bez održive strategije kojom bi Oktavijana izbacio iz jednačine vlasti, jer Antonije je bio neobuzdana sila, pohotan, plah, prek i nimalo dalekovid. Njegova lična privlačnost bila je velika,

od one vrste što ljude privlači najmuževnijim vrlinama: hrabrošću, herkulovskom građom, vrlo zasluženim ugledom ljubitelja žena i s dovoljno mozga da bude značajan govornik u Senatu. Njegove mane – hrana, vino i nehajna darežljivost – opravdavane su jer su bile podjednako muževne.

Njegov odgovor na teškoću koju je predstavljao Oktavijan sastojao se u tome da rimski svet podeli između njih dvojice, a mrvice baci Marku Lepidu, prvosvešteniku s velikom strankom u Senatu. Građanski rat, koji je s prekidima trajao šezdeset godina, najzad je do stečaja doveo Rim, čiji je narod – i narod Italije – stenjao pod bednim prihodima, nestašicom žita za brašno i sve većim uverenjem da su prvaci koji nad njima imaju vlast i nesposobni i potkupljivi. Ne želeći da gleda kako mu se podriva položaj narodnog junaka, Antonije je rešio da uzme lavovski deo, a truležno truplo ostavi onom šakalu Oktavijanu.

Pobednici su, dakle, posle Filipâ, podelili provincije onako kako je odgovaralo Antoniju, a ne Oktavijanu, koji je nasledio najnezavidnije delove – Rim, Italiju i velika ostrva Siciliju, Sardiniju i Korziku, gde se uzgajalo žito za narode Italije, odavno nesposobne da se sami prehranjuju. Bila je to taktika u skladu s Antonijevom ličnošću, čime se postarao da jedino lice koje Rim i Italija vide bude Oktavijanovo, dok se njegova sopstvena slavna dela počinjena drugde marljivo prepričavaju širom Rima i Italije. Oktavijan da navuče omrazu, a on sam da bude srčani osvajač lovorika daleko od središta uprave. Što se pak tiče Lepida, njemu je pripala druga žitna provincija – Afrika – istinska zabit.

Ah, ali Marko Antonije je zaista imao lavovski deo! Ne samo provincija, već i legija. Nedostajao mu je jedino

novac, koji je očekivao da će izvući iz one večite zlatne koke – Istoka. Za sebe je, naravno, uzeo sve tri Galije; mada na Zapadu, bile su sasvim mirne – zahvaljujući Cezaru – i bogate dovoljno da donesu sredstva za Antonijeve predstojeće pohode. Njegove verne starešine zapovedali su galskim legijama kojih je bilo mnogo; Galija je mogla živeti bez njegovog prisustva.

Cezar je ubijen tri dana pre no što je trebalo da krene na Istok, gde je nameravao da osvoji basnoslovno bogato i moćno Kraljevstvo Parćana, a zatim osvojeni plen iskoristi da Rim ponovo postavi na noge. Nameravao je da odsustvuje pet godina i u osmišljavanje pohoda uneo svu svoju slavnu pamet. A sad kad je Cezar mrtav, Marko Antonije će biti taj koji će pokoriti Parćane i Rim ponovo postaviti na noge. Antonije je proučio Cezarove zamisli i zaključio da su dokaz briljantnog uma starog momka, ali da ih on sam može poboljšati. Jedan od razloga zbog kojih je došao do takvog zaključka bila je priroda skupine ljudi koji su s njim krenuli na Istok; svi do poslednjeg bili su potuljene ulizice i tačno su znali kako da se ophode prema toj najvećoj od svih riba, Marku Antoniju, onako podložnom hvali, laskanju i čulnom uživanju.

Nažalost, Kvint Delije još nije uspeo da razgovara s Antonijem, iako bi njegov savet bio podjednako laskav, melem za Antonijevo samoljublje. Dok je na razdraženom i mrzovoljnom konju jahao Egnacijevim drumom, pomodrelih mošnica i bolnih nogu bez oslonca, Kvint Delije je čekao svoju priliku, koja se još nije ukazala kad je Antonije prešao u Aziju i zaustavio se u Nikomediji, prestonici njegove provincije Bitinije.

Nekako su svi moćnici i kraljevi-klijenti koje je Rim imao na Istoku naslutili da će se Marko Antonije zaputiti

u Nikomediju, pa ih je na desetine pohitalo tamo i zaposelo najbolje krčme ili podiglo raskošne logore na obodu grada. Bilo je lepo mesto u dremežnom, mirnom zatonu, mesto koje je, mada su to mnogi zaboravili, bilo veoma drago mrtvom Cezaru. I pošto je tako bilo, Nikomedija je i dalje delovala bogato jer ju je Cezar izuzeo od poreza, a Brut i Kasije, žureći na zapad u Makedoniju, nisu otišli dovoljno daleko na sever da bi je poharali kako su poharali stotinu gradova od Judeje do Trakije. Stoga je palata od ružičastog i ljubičastog mermera u koju se Antonije uselio mogla legatima poput Delija ponuditi sobičak gde je smestio prtljag i najstarijeg od svojih slugu, oslobođenika Ikara. Završivši s tim, Delije se zaputio da vidi šta se dešava i smisli kako će se na sofi dokopati mesta dovoljno blizu Antoniju da za večerom učestvuje u razgovoru velikog čoveka.

Mnogi kraljevi su se gurali po javnim hodnicima, posivelih lica i uznemirenog srca jer su podržali Bruta i Kasija. Čak se i stari kralj Dejotar od Galacije, najstariji po godinama i po trajanju službe, potrudio da dođe praćen dvojicom svojih, pretpostavio je Delije, omiljenih sinova. Antonijev blizak prijatelj Poplikola pokazao mu je Dejotara, ali nakon toga Poplikola je priznao da je izgubljen – previše lica, premalo službovanja na Istoku da bi ih prepoznao.

Smešeći se skromno, Delije je išao između skupina u raskošnim odeždama, a oči bi mu zaiskrile pri pogledu na veličinu smaragda ili težinu zlata na nakićenim glavama. Naravno, dobro je govorio grčki, pa je mogao razgovarati s tim neograničenim vladarima zemalja i naroda, a osmeh mu je bio sve širi pri pomisli da su, uprkos smaragdima i zlatu, svi do poslednjeg tu da ulagivački odaju

počast Rimu, svom krajnjem vladaru. Rimu, koji nije imao kralja, čiji su visoki magistrati nosili jednostavnu, purpurom obrubljenu togu i cenili gvozdeni prsten nekih senatora više od gomile zlatnog prstenja; gvozdeni prsten značio je da je čovek koji ga nosi iz rimske porodice čiji su članovi bili na važnim položajima pet stotina godina. Ta je pomisao naterala sirotog Delija da i bez razmišljanja svoj zlatni senatorski prsten sakrije u nabor toge; nijedan Delije još nije dospeo do konzulata, nijedan Delije nije bio istaknut ni *sto*, a kamoli petsto godina. Cezar je nosio gvozdeni prsten, ali Antonije nije; Antoniji nisu bili dovoljno stara porodica. A Cezarov gvozdeni prsten pripao je Oktavijanu.

Oh, vazduha, vazduha! Trebalo mu je svežeg vazduha!

Palata je bila podignuta oko ogromnog peristila s vodoskokom u sredini naspram duge, plitke vododrže. Sagrađen je od potpuno belog parskog mermera i ukrašen morskim bićima, tritonima, pliskavicama, a redak po tome što nikad nije bio oslikan da podražava stvarne boje. Ko god da je izvajao čuvena stvorenja, bio je majstor; Delije, poznavalac lepih umetnosti, zaputio se ka vodoskoku toliko brzo da nije primetio da ga je neko već pretekao i snuždeno sedeo na širokom obodu. Kad se Delije približio, čovek je podigao glavu; susret se sada nije mogao izbeći.

Bio je stranac i to plemenitog roda jer na sebi je imao skupu odeždu od tkanine obojene tirskim purpurom i vešto protkane zlatnim koncem, a zmijolike, masne crne kovrdže prekrivala mu je kapica od zlatnih niti. Delije je video dovoljno istočnjaka da bi znao da kovrdže nisu masne jer su *prljave*; istočnjaci su kosu mazali mirisnim mastima. Kraljevski moloci uglavnom su bili Grci čiji su

preci vekovima živeli na Istoku, ali ovaj čovek je bio pravi azijski meštalin, što je Deliju bilo poznato jer su mnogi slični ovom čoveku živeli u Rimu. Ne, nisu bili odeveni u tirske purpur i zlato! Razboriti ljudi kojima su draže bile domaće tkanine tamnih, jednostavnih boja. I pored toga, izgled je bio prepoznatljiv; čovek koji je sedeo na ivici vodokoka bio je Jevrejin.

„Mogu li ti se pridružiti?“, upitao je Delije na grčkom smešeći se ljupko.

Podjednako ljubak osmeh pojavio se na neznančevom oklembešenom licu; savršeno doteranom rukom okićenom prstenjem dao je znak. „Svakako. Ja sam Irod od Judeje.“

„A ja sam Kvint Delije, rimski legat.“

„Nisam mogao podneti onu gužvu unutra“, rekao je Irod, oborivši debele usne. „Fuj! Neki od tih nezahvalnika nisu se okupali još otkako ih je babica obrisala prljavom krpom.“

„Kazao si Irod. A ispred imena ne stoji ni kralj ni princ?“

„Trebalo bi da stoji! Moj otac je bio Antipater, idumejski princ koji je bio desna ruka jevrejskom kralju Hirkanu. A onda su ga ubile sluge protivnika u borbi za presto. Isuviše su ga voleli Rimljani, uključujući i Cezara. Ali obračunao sam se s njegovim ubicom“, rekao je Irod, čiji je glas odavao zadovoljstvo. „Gledao sam kako umire usred smrdljivih uginulih školjki u Tiru.“

„Gadna smrt za jednog Jevrejina“, kazao je Delije, koji je znao da su Jevrejima školjke zabranjene. Posmatrao je Iroda pomnije, opčinjen ružnoćom ovog muškarca. Premda im je poreklo bilo sasvim različito, Irod je neobično podsećao na Oktavijanovog bliskog prijatelja

Mecenu – obojica su ličila na žabe. Irodove izbuljene oči, međutim, nisu bile plave kao Mecenine, već hladne, ukočene i crne poput opsidijana. „Koliko se sećam“, nastavio je Delije, „čitava južna Sirija izjasnila se za Kasija.“

„Uključujući Jevreje. A mene lično je zadužio iako ga Antonijev Rim smatra izdajicom. Dao mi je dozvolu da usmrtime očevog ubicu.“

„Kasije je bio ratnik“, rekao je zamišljeno Delije. „Da je takav bio i Brut, bitka kod Filipâ bi se završila drugačije.“

„Ptice cvrkuću da je i Antonijev saradnik bio nespособan.“

„Čudno kako glasno umeju da cvrkuću ptice“, odgovorio je Delije uz osmeh. „Šta te je navelo da se sastaneš s Markom Antonijem, Irode?“

„Jesi li unutra možda primetio pet aljkavih vrabaca u jatuzdavih fazana?“

„Ne, ne mogu reći da jesam. Meni svi izgledaju kao gizdavi fazani.“

„Ah, tu su oni, moja petorica sanhedrinskih vrabaca! Čuvaju svoju posebnost držeći se što dalje mogu od ostalih.“

„To tamo unutra znači da su u uglu iza stuba.“

„Tačno“, kazao je Irod, „ali kad se Antonije pojavi, proguraće se napred, kukati i udarati se u grudi.“

„Još mi nisi rekao zašto si ovde.“

„U stvari, najviše zbog petorice vrabaca. Držim ih na oku kao soko. Nameravaju da se sastanu s trijumvirom Markom Antonijem i svoj slučaj iznesu pred njega.“

„A šta tvrde?“

„Da kujem zaveru protiv punopravnog naslednika i da sam ja, nejevrejin, uspeo da se toliko približim kralju Hirkanu i njegovoj porodici da razmišljaju o meni kao o

proscu kćeri kraljice Aleksandre. To je ukratko, jer bi čitava priča trajala godinama.“

Delije se zagledao promućurnim svetlosmeđim očima i zatrepao. „Nejevrejin? Mislio sam da si rekao da si Jevrejin.“

„Ne po Mojsijevom zakonu. Moj otac se oženio princezom Kiprom od Nabateje. Arabljankom. A pošto Jevreji potomke računaju po majci, deca mog oca nisu Jevreji.“

„Pa šta onda možeš da postigneš ovde, Irode?“

„Sve, ako mi dopuste da uradim ono što se mora učiniti. Jevrejima treba čvrsta ruka – pitaj svakog Rimljani-
na koji je bio guverner Sirije otkako je Pompej Magnus Siriju pretvorio u provinciju. Nameravam da budem kralj Jevrejima dopadalo se to njima ili ne. A ja to mogu da uradim. *Ukoliko* se oženim hasmonejskom princezom koja je neposredni potomak Jude Makabejca. Naša deca će biti Jevreji, a ja nameravam da imam mnogo dece.“

„Dakle, ovde si da govoriš u svoju odbranu?“, upitao je Delije.

„Jesam. Izaslanici Sanhendrina će zahtevati da ja i svi članovi moje porodice budemo izgnani pod pretnjom smrti. Ne usuđuju se da to urade bez dozvole Rima.“

„Nema tu velike razlike kad ste podržali onog gubitnika Kasija“, rekao je vedro Delije. „Antonije će morati da izabere jednu od dve strane koje su podržale pogrešnog čoveka.“

„Ali moj otac je podržao Julija Cezara“, odvratio je Irod. „Moram uveriti Marka Antonija da ću, ukoliko mi bude dopušteno da živim u Judeji i unapredim svoj položaj, uvek biti na strani Rima. Bio je u Siriji pre nekoliko godina kad je guverner bio Gabinije, pa mora znati

koliko su neposlušni Jevreji. No hoće li se setiti da je moj otac pomogao Cezaru?“

„Hmm“, zapreo je Delije i škiljeći pogledao raznobojne kapljice vode što su prskale iz čeljusti pliskavice. „Zašto bi se Marko Antonije sećao toga kad si donedavno bio Kasijev čovek? A to je, koliko shvatam, bio i tvoj otac pre no što je umro.“

„Nisam osrednji advokat, umem da iznesem svoj slučaj.“

„Pod uslovom da ti se pruži prilika.“ Delije je ustao i pružio ruku, pa se srdačno rukovao s Irodom. „Svako dobro, Irode od Judeje. Ako budem mogao, pomoći ću ti.“

„Biću ti veoma zahvalan.“

„Gluposti!“, nasmejao se Delije odlazeći. „Sve što imaš na tebi je.“

Marko Antonije je bio neverovatno trezan otkako je krenuo na Istok, ali šezdeset ljudi u njegovoj pratnji očekivali su da će se u Nikomediji opet probuditi razbludni Antonije. To mišljenje delila je i skupina svirača i plesača koji su pohitali iz Vizantiona čuvši da se pojavio u blizini; od Španije do Vavilona, svaki član Saveza dionizijskih zabavljača znao je za ime Marka Antonija. Na opštu nevericu, Antonije je skupinu otpremio s vrećom zlata i ostao trezan, ali mu je na ružno-lepom licu lebdeo setan, čežnjiv izraz.

„Ne može se, Poplikola“, rekao je s uzdahom svom najboljem prijatelju. „Jesi li video koliko je moćnika stajalo duž puta dok smo dolazili? Naguralo se po hodnicima onog časa kad je kućepazitelj otvorio vrata. Svi su

ovde da preduhitre Rim – i mene. Ne nameravam da to dopustim. Nisam odabrao Istok za svoju oblast da bi me prevarom lišili dobara kojih Istok ima u izobilju. Stoga ću deliti pravdu u ime Rima bistre glave i punog želuca.“ Zakikotao se. „O, Lucije, sećaš li se kako je Ciceron bio zgađen kad sam povratio po tvojoj togi na rostri?“ Pono-vo se nasmejao, pa slegnuo ramenima. „Posao, Antonije, posao!“, rekao je sam sebi. „Pozdravljaju me kao novog Dionisa, ali će ubrzo otkriti da sam zasad strogi stari Saturn.“ Crvenosmeđe oči, premale i preblizu postavljene za svakog vajara poprsja, zaiskrile su. „Novi Dionis! Bog vina i užitka – moram reći da mi se veoma dopada poređenje. Najviše što su učinili za Cezara bilo je da ga nazovu običnim bogom.“

Poznajući Antonija još iz dečaćkih dana, Poplikola nije rekao da smatra kako je samo „bog“ nadmoćnije od „boga ovoga i onoga“; njegov glavni zadatak je bio da se postara da Antonije nastavi da upravlja, pa je ovaj govor pozdravio s olakšanjem. Takav je bio Antonije; umeo je najednom da prestane s pijančenjem – ponekad mesecima – naročito kad bi mu se probudio osećaj za samoodržanje. A tako je, očigledno, bilo i sad. I bio je u pravu; naježda moćnikâ označavala je nevolje kao i naporan rad, te je Antoniju priličilo da ih upoznana ponaosob, shvati koji vladari treba da zadrže svoje prestole, a kojima ih treba oduzeti i prepustiti sposobnijim ljudima. Drugim rečima, koji su vladari najbolji za Rim.

Sve to značilo je da se Delije nije mnogo nadao da će ostvariti svoj cilj i u Nikomediji se približiti Antoniju. A tada je Fortuna stupila na pozornicu, što je počelo Antonijevom naredbom da se večera neće služiti po

podne već kasnije. I kako je posmatrao šezdesetoricu Rimljana koji su ulazili u trpezariju, iz nekog nejasnog razloga Antonijev pogled zadržao se na Kvintu Deliju. Nešto se na njemu dopadalo velikom čoveku, mada nije bio siguran šta tačno; možda smirenje koje je Delije unosio, kao melem, čak i u najneprijatnijim razgovorima.

„O, Delije!“, zagrmeo je. „Pridruži se Poplikoli i meni!“

Braća Decidiji Sakse su se nakostrešila, kao i Barbacije i još nekolicina, ali niko nije rekao ni reč kad je oduševljeni Delije zbacio toggu na pod i smestio se na *lectus medius*. Dok je jedan sluga podizao i savijao toggu – što nije bio lak zadatak – drugi je Deliju skinuo cipele i oprao mu noge. Delije nije pogrešio i zauzeo *locus consularis*; na tom mestu će biti Antonije, a Poplikola će biti u sredini. Sam Delije bio je na kraju sofe, na društveno najnepoželjnijem položaju, ali za Delija – kakvo ushićenje! Osećao je kako su sve oči uprte u njega i kako svi razmišljaju čime je zaslužio ovakvu čast.

Obrok je bio dobar, mada ne baš rimski – previše jaginetine, bezukusna riba, neobični začini, nepoznati umaci. Bio je tu, međutim, rob s avanom i tučkom za biber, i ako bi Rimljanin zatražio i dobio malo sveže samlevenog bibera, sve je bilo jestivo, čak i germanska kuvana junetina. Služeno je samijsko vino, premda je bilo veoma razblaženo; kad je video da Antonije pije razblaženo vino, i Delije je učinio tako.

Najpre nije govorio ništa, ali kad su završena glavna jela i posluženi slatkiši, Antonije je glasno podignuo, potapšao se po ravnom trbuhu i zadovoljno uzdahnio.

„Dakle, Delije, šta misliš o velikom nizu kraljeva i prinčeva?“, upitao je ljubazno.

„Vrlo neobičan svet, Marko Antonije, pogotovo nekom ko nikad nije bio na Istoku.“

„Neobičan? I jesu neobični! Lukavi kao slivnički pacovi, s više lica od Janusa, i s bodežima toliko oštrim da ne osetiš kad ti se zabodu između rebra. Čudno što su podržali Bruta i Kasija a ne mene.“

„Nije toliko čudno“, rekao je Poplikola, koji je voleo slatkiše i srkao je kašu od susamovih semenki i meda. „Napravili su istu grešku sa Cezarom – podržali su Pompeja Magnusa. Ti si učestvovao u pohodima na Zapadu, baš kao Cezar. Nisu znali za tvoju hrabrost. Brut im nije značio ništa, ali za njih je Gaja Kasija okruživala izvesna čarolija. Izbegao je smrt s Krasom kod Kare, a zatim izuzetno dobro upravljao Sirijom kao zreo tridesetogodišnjak. Kasije je bio deo legendi.“

„Slažem se“, kazao je Delije. „Njihov svet ograničen je na istočni deo Našeg mora. Šta se događa u Španijama i Galijama u zapadnom delu, ovde je nepoznanica.“

„Tačno.“ Antonije je iskrivio lice pogledavši slatkiše na niskom stolu ispred sofe. „Poplikola, umij se! Ne znam kako možeš da svariš ovu medenu kašu.“

Poplikola se izmigoljio ka kraju sofe dok je Antonije gledao Delija s izrazom koji je govorio da razume mnogo toga što se Delije trudio da prikrije: nemaštinu, položaj novog čoveka, hvalisavo častoljublje. „Je li ti se dopao neki od slivničkih pacova, Delije?“

„Jedan, Marko Antonije. Jevrejin po imenu Irod.“

„Ah! Ruža između pet korova.“

„Njegovo poređenje bilo je s pticama – soko među pet vrabaca.“

Antonije se nasmejao dubokim, grlenim smehom. „Pored Dejotara, Ariobarzana i Farnaka, verovatno neću imati mnogo vremena za šestoricu svadljivih Jevreja. No nije čudo što petorica korova mrzi našu ružu Iroda.“

„Zašto?“, upitao je Delije s izrazom divljenja i zanimanja.

„Za početak, zbog obeležja. Jevreji se ne kite zlatom i tirkiskim purpustom – to je protivno njihovim zakonima. Nema kraljevskih povlastica ni prikaza, a njihovo zlato odlazi u Veliki hram u ime svih ljudi. Kras je opljačkao dve hiljade talenata zlata iz Velikog hrama pre no što je krenuo u osvajanje Kraljevstva Parćana. Jevreji su ga prokleli i umro je sramotno. Zatim je stigao Pompej Magnus i tražio zlato, za njim Cezar, pa Kasije. *Nadaju* se da neću i ja tražiti zlato, ali *znaju* da hoću. Kao Cezar, i ja ću im tražiti onoliko koliko je tražio Kasije.“

Delije je nabrao čelo. „Ja ne... ah...“

„Cezar je tražio onoliko koliko su dali Magnusu.“

„O, shvatam! Izvinjavam se zbog svog neznanja.“

„Svi smo mi ovde da učimo, Kvinte Delije, a čini mi se da ti učiš brzo. Dakle, pričaj mi o ovim Jevrejima. Šta želi korov, a šta ruža Irod?“

„Korov želi da se Irod izгна pod pretnjom smrti“, rekao je Delije ne poredeći ih više s pticama. Ako se Antoniju više dopada sopstveno poređenje, onda će se više dopadati i Deliju. „Irod želi rimski ukaz kojim mu se dozvoljava da slobodno živi u Judeji.“

„A od koga će Rim imati više koristi?“

„Od Iroda“, odgovorio je bez oklevanja Delije. „Možda nije Jevrejin po njihovim propisima, ali želi da im bude vladar i da se oženi nekom princezom čiste krvi. Ako u tome uspe, mislim da će Rim imati odanog saveznika.“

„Delije, Delije! Ne smatraš valjda da je *Irod* odan?“

Lice nalik faunovom razvuklo se u nestašan osmeh. „Jeste kad je posredi njegova korist. A pošto zna da ga ljudi kojima želi da vlada mrze toliko da bi ga ubili ako im se pruži i najmanja prilika, od Rima će uvek imati više koristi nego od njih. Dok mu je Rim saveznik, ništa mu ne može nauditi osim otrova ili zasede, a mislim da ne jede i ne pije ništa što nije temeljno okušano niti da putuje van zemlje bez telohranitelja koji nisu Jevreji, a koje plaća izuzetno dobro.“

„Hvala ti, Delije!“

Poplikola se ubacio između njih. „Rešena jedna teškoća, je li, Antonije?“

„Uz Delijevu pomoć – da. Kućepazitelju, izadi!“, zagrmio je Antonije. „Gde je Lucilije? Treba mi Lucilije!“

Narednog jutra su petorica članova jevrejskog Sanhendrina bili prvi na spisku molilaca koje je prozvao glasnik Marka Antonija. Antonije je na sebi imao purpurom obrubljenu togu, a u rukama jednostavnu palicu od slonovače koja je obeležavala njegov visoki imperijum; izgledao je upečatljivo. Pored njega je bio njegov voljeni pisar Lucilije, koji je nekad pripadao Brutu. Dvadeset četvorica liktora u jarkocrvenim tunikama stajali su oko njegove kurulske stolice od slonovače i držali svežnjeve pruca s umetnutim sekirama oslonjene na pod između stopala. Nalazili su se na postolju, uzdignuti iznad okupljenih ljudi.

Vođa Sanhendrina započeo je besedu na tečnom grčkom, ali govorio je toliko kitnjasto i uvijeno da mu je trebalo mnogo vremena da kaže ko su njih petorica i zašto

su izaslani da se sretnu s trijumvirom Markom Antonijem.

„O umukni!“, prasnuo je Antonije bez upozorenja. „Umukni i idi kući!“ Zgrabio je svitak od Lucilija, razmotao ga i njime zamahnuo ljutito. „Ovaj spis je nađen u spisima Gaja Kasija posle bitke kod Filipâ. U njemu piše da su jedino Antipater, tadašnji savetnik takozvanog kralja Hirkana, i njegovi sinovi Fasael i Irod uspeli da prikupe nešto zlata za Kasijeve ciljeve. Jevreji nisu doprineli ništa izuzev kupe otrova za Antipatera. Na stranu činjenica da je zlato namenjeno *pogrešnom* cilju, jasno mi je da Jevreji daleko više vole zlato nego Rim. Kad *ja* stignem u Judeju, šta će biti drugačije? Pa ništa! U ovom čoveku Irodu vidim nekog ko je spreman da Rimu plati danak i poreze – koji, da podsetim sve vas, odlaze na očuvanje mira i dobrostanja u vašim kraljevstvima! Kad ste dali Kasiju, naprosto ste dali sredstva za njegovu vojsku i brodovlje! Kasije je bio svetogrдна izdajica i uzeo je ono što po pravu pripada Rimu! Ah, drhtiš li ti to, Dejotare? I treba da drhtiš!“

Zaboravio sam, pomislio je Delije slušajući ovo, koliko jetko ume da govori. Koristi Jevreje kako bi im svima dao do znanja da neće biti milostiv.

Antonije se opet usredsredio na zahtev izaslanika Sanhendrina. „U ime Senata i naroda Rima, ovim naredjem da Irod, njegov brat Fasael i svi članovi njegove porodice mogu slobodno živeti u svim rimskim zemljama, pa i u Judeji. Hirkana ne mogu sprečiti da sebe naziva kraljem svog naroda, ali u očima Rima on nije ništa više i ništa manje do etnarh. Judeja više nije jedinstvena zemlja. Sastoji se od pet malih oblasti u južnoj Siriji a i dalje će se sastojati od pet malih oblasti. Hirkan može

dobiti Jerusalem, Gazaru i Jerihon. Antipaterov sin Fasa-el biće tetrarh Sefore. Antipaterov sin Irod biće tetrarh Amata. I upozoravam vas! Ako bude bilo kakve nevolje u južnoj Siriji, Jevreje ću smrskati kao ljske jaja!“

Uspeo sam, uspeo sam!, uzvikivao je Delije u sebi, sav radostan. Antonije je poslušao *mene*!

Irod je bio pored vodoskoka, ali nije baš pucao od sreće kako je Delije očekivao. Lice mu je bilo ukočeno i bledo – šta ga muči? Šta bi moglo biti posredi? Došao je kao siromašni bezemljaš, otići će kao tetrarh.

„Zar nisi zadovoljan?“, upitao je Delije. „Uspeo si, Irode, a da nisi ni morao da izneseš svoj slučaj.“

„Zašto je Antonije morao da uzdigne i mog brata?“, upitao je oštro Irod, ali je govorio kao da se obraća nekom ko nije prisutan. „Izjednačio nas je! Kako se mogu oženiti Marijammom kad mi je Fasael ne samo jednak po položaju, već i stariji brat? Sada će se njome oženiti Fasael!“

„De, de“, rekao je blago Delije. „To sve pripada budućnosti, Irode. Zasad prihvati Antonijev sud kao više od onog čemu si se nadao. Stavio se na tvoju stranu – petorici vrabaca upravo su podrezana krila.“

„Da, da, uviđam sve to, Delije, ali ovaj Marko Antonije je pametan! Želi ono što žele svi dalekovidi Rimljani – ravnotežu. A izjednačiti me s Hirkanom nije dovoljno za Rim. Fasael i ja u jednom loncu, Hirkan u drugom. O, Marko Antonije, zaista si pametan! Cezar je bio briljantan, a ti bi trebalo da budeš budala. Sad zatičem još jednog Cezara.“

Dok je posmatrao kako Irod odlazi teškim korakom, Delije je brzo razmišljao. Između onog kratkog

razgovora za večerom i današnjeg prijema, Marko Antonije se malo raspitao. *Zato* je zvao Lucilija! Kakve su varalice njih dvojica, on i Oktavijan! Spalili su sve Brutove i Kasijeve spise! Ali kao i Irod, i ja sam Antonija smatrao obrazovanom budalom. No on to nije, nije!, razmišljao je zaprepašćeno Delije. Lukav je *i* pametan. Staviće šape na sve na Istoku, uzdignuti jednog čoveka, uništiti drugog, dok klijentska kraljevstva i satrapije ne budu pripadali samo njemu. Ne Rimu. *Njemu*. Oktavijana je poslao u Rim i na zadatak toliko zamašan da će skršiti slabog i bolešljivog mladića, a ukoliko Oktavijan ne bude skršen, Antonije će biti spreman.

Kad je Antonije napustio prestonicu Bitinije, svi moćnici, izuzev Iroda i petorice članova Sanhendrina, krenuli su za njim i dalje pokazujući odanost novim vladarima Rima, i dalje tvrdeći da su ih Brut i Kasije obmanuli, lagali ih, naterali ih – avaj, avaj, avaj, *primorali* ih! Nemajući mnogo razumevanja za istočnjački plač i kuknjavu, Antonije nije postupio kao Pompej Veliki, Cezar i ostali – nije najvažnije među njima pozvao na večeru niti da putuju u njegovom društvu. Ne, Marko Antonije se pretvarao da ti kraljevski pratioci i ne postoje čitavim putem od Nikomedije do Ankire, jedinog iole značajnijeg grada u Galaciji.

Tu je, među valovitim travnatim prostranstvima najboljeg tla za ispašu istočno od Galije, silom prilika morao da se useli u Dejotarovu palatu i potrudi se da bude ljubazan. Od ta četiri dana tri su bila previše, ali za to vreme je Antonije obavestio Dejotara da će zadržati svoje kraljevstvo – zasad. Dejotar Filadelg, njegov

drugi miljenik među sinovima, dobio je nepristupačnu planinsku oblast Paflagoniju (koja nikom nije bila od koristi), dok njegov omiljeni sin Kastor nije dobio ništa, a ono što bi stari kralj trebalo da zaključi iz *toga* sada je već bilo iznad njegovih sve slabijih umnih sposobnosti. Svi Rimljani s Antonijem shvatili su to kao znak da će u Galaciji na kraju nastupiti korenite promene, a da one neće ići naruku nijednom od Dejotarovih sinova. Antonije je o Galaciji razgovarao s pisarom starog kralja, galačanskim plemićem zvanim Aminta, mladićem dobro obrazovanim, delotvornim i oštrovim.

„Barem smo se“, rekao je veselo Antonije kad je rimska povorka krenula u Kapadokiju, „rešili brojnih prišipetlji! Onaj zaneti bezumnik Kastor čak je sa sobom poveo čoveka koji mu seče nokte na nogama. Neverovatno da ratnik kakav je Dejotar izrodi takvog ženskaća.“

Obraćao se Deliju, koji je sada jahao na lakonogoj riđoj kobili, a svog mrzovoljnog konjića dao Ikaru, dotad osuđenom na pešačenje. „Izgubio si i Farnaka i njegovu svitu“, kazao je Delije.

„Tja! Taj nije trebalo ni da dolazi.“ Antonije je prezirivo iskrivio usne. „Njegov otac je bio bolji čovek, a njegov deda još bolji.“

„Misliš Mitridat Veliki?“

„Zar ima neki drugi? To je, Delije, bio čovek koji umalo nije pobedio Rim. Neverovatan.“

„Pompej Magnus ga je lako pobedio.“

„Koješta! Lukul ga je porazio. Pompej Magnus je samo požnjeo plodove Lukulovog truda. Imao je običaj da to čini i tako je činio Magnus. No taština mu je na kraju došla glave. Počeo je verovati u priče o sebi. Dopadao

mu se svako, Rimljanin ili ne, ko je mislio da on, Magnus, može poraziti Cezara!“

„Ti si, Antonije, bez teškoća mogao poraziti Cezara“, rekao je Delije bez iole dodvoravanja u glasu.

„Ja? Nisam i da su se svi bogovi borili na mojoj strani! Cezar je bio bez premca i to reći nije sramota. Bio je zapovednik u više od pedeset bitaka i nikad nije izgubio ni jednu. Oh, pobedio bih Magnusa da je još živ – ili Lukula ili čak Gaja Marija. Ali Cezara? On bi pobedio i Aleksandra Velikog.“

Glas, iznenađujuće visok za tako krupnog muškarca, nije odavao nimalo srdžbe. A ni grižu savesti, pomislio je Delije. Antonije je sasvim usvojio grčki stav – pošto ni prst nije podigao na Cezara, noću mu je miran san. Kovati zavere i spletkariti nije zločin čak i kad je zahvaljujući zaverama i spletekama počinjen zločin.

Uz živahne pesme koje su pevali u pokretu, dve legije i znatna konjica u Antonijevoj pratnji ušle su u oblast gudura uz veliku crvenu reku Halis, u zemlju što je lepotom nadmašivala rimsku maštu, toliko su raskošne i crvene bile stene, toliko izuvijane površine litica i grebena. Plodna ravnica pružala se s obe strane široke reke što je tekla lagano jer se snegovi s visova još nisu otopili. To je i bio razlog što je Antonije u Siriju išao kopnenim putem; zimi je morem bilo opasno putovati, a Antonije je više voleo da ostane uz svoje ljude dok ne bude siguran da ga vole više nego Kasija, kome su nekad pripadali. Bilo je hladno, ali oštra hladnoća se osećala jedino kad bi dunuo vetar, a u dnu gudura vetra je bilo malo. Uprkos njenoj boji, vodu su mogli piti i ljudi i konji; središnja Anadolija nije bila gusto nastanjena.

Eusebija Mazaka se nalazila u podnožju velikog vulkana Argeja, belog od snega, jer nije se pamtilo da je

ikad izbacio lavu. Plavi grad, mali i osiromašen; svi su ga pljačkali odvajkada jer su njegovi kraljevi bili slabi i isuviše škrti da bi držali vojsku.

Upravo tu je Antonije počeo shvatati koliko će teško biti da se na Istoku iscedi još kakvo zlato i blago; Brut i Kasije su poharali sve što je propustio kralj Mitridat Veliki. Ta ga je spoznaja sneveselila i uputila, u društvu Poplikole, braće Decidijâ Saksa i Delija, da ispita svešteničko kraljevstvo boginje Ma u Komani, nedaleko od Eusebije Mazake. Neka se izlapeli kralj Kapadokije i njegov neverovatno nesposobni sin kuvaju u svojoj ogoljenoj palati! Možda će u Komani naći hrpu zlata ispod naizgled beznačajne kamene ploče – sveštenici su kraljeve napuštali zarad mrtvih kad je posredi zaštita njihovog novca.

Ma je bila ovaploćenje Kubabe Kibele, Velike majke zemlje koja je vladala svim bogovima, muškim i ženskim, kad je čovečanstvo naučilo da priča o svojoj istoriji oko logorskih vatri. S vremenom je izgubila svoju moć izuzev na mestima kao što su dve Komane, jedna tu u Kapadokiji, a druga na severu u Pontu, te u Pesinuntu, nedaleko od mesta gde je Aleksandar Veliki mačem presekao Gordijev čvor. Svakim od ova tri svetišta upravljalo se kao nezavisnim kraljevstvom čiji je kralj takođe bio prvosveštenik, i svako se nalazilo u okviru prirodnih granica poput pontskih trešanja u zdeli.

Odbacivši s prezirom pratnju vojnika, Antonije, njegova četiri prijatelja i brojne sluge ujahali su u privlačno seoce Kapadokijsku Komanu, s odobravanjem primećujući skupe nastambe, vrtove u kojima se naslućivalo da će predstojećeg proleća obilovati cvećem, upečatljivi hram boginje Ma što se uzdizao na vrhu brdašca, okružen

zabranom breza, s drvoredom jablana uz popločani drum koji je vodio pravo do ovozemaljskog doma boginje Ma. S jedne strane videla se palata; kao i hram, i njeni dorski stubovi bili su plavi s jarkocrvenim postoljima i kapitelima; zidovi iza njih bili su mnogo tamnije plave boje, a krov od šindre oivičen pozlatom.

Jedan mladić od svojih osamnaestak godina čekao ih je ispred palate, odeven u slojeve zelene gaze i s okruglom zlatnom kapom na obrijanoj glavi.

„Marko Antonije“, kazao je Antonije skliznuvši sa svog javnog konja, prošaranog sivim pegama, pa uzde dobacio jednom od trojice slugu koje je poveo sa sobom.

„Dobro došao, gospodaru Antonije“, odvratio je mladić poklonivši se duboko.

„Dovoljno je samo Antonije. Mi u Rimu nemamo gospodare. Kako se ti zoveš, postrizičiče?“

„Arhelaj Sisen. Ja sam sveštenik-kralj boginje Ma.“

„Malo si premlad za kralja, zar ne?“

„Bolje biti premlad nego prestar, Marko Antonije. Uđi u moj dom.“

Poseta je počela opreznim usmenim mačevanjem u kojem se kralj Arhelaj Sisen, čak mlađi od Oktavijana, pokazao kao ravan Antoniju, koga je dobroćudnost navela da se divi majstoru veštine. Rado bi, u stvari, podnosio i Oktavijana da Oktavijan nije bio Cezarov naslednik.

No premda su zgrade bile lepe i krajolik sasvim dobar da ugodu rimskom srcu, jedan sat na vodenom časovniku pružio je dovoljno vremena da se sazna da je bogatstvo, ma kakvo da je nekad postojalo u kraljevstvu boginje Ma u Komani – nestalo. Očekujući da treba

prejahati svega pedeset milja što su ih delile od kapa-dokijske prestonice, Antonijevi prijatelji su bili sasvim spremni da krenu u zoru narednog dana, pridruže se le-gijama i nastave marš.

„Bi li te uvredilo ako nam se na večeri pridruži moja majka?“, upitao je sveštenik-kralj s poštovanjem. „I moja mlađa braća?“

„Što nas je više, to je veselije“, odgovorio je Antonije učtivo. Već je dobio odgovore na nekoliko spornih pita-nja, ali razborito će biti da lično vidi iz kakve porodice se izrodio ovaj oštroumni, prerano sazreli i neustrašivi momak.

Arhelaj Sisen i njegova braća bili su lepa trojka, brzog uma, temeljnog poznavanja grčke književnosti i filozofije, a čak su imali i površno znanje matematike.

Ništa od svega toga nije bilo važno onog časa kad je u prostoriju ušla Glafira. Kao i sve sledbenice Velike maj-ke, i ona je boginji počela služiti kao trinaestogodišnja-kinja, ali ne da, kao ostale polno sazrele device koje su pristupile te godine, raširi svoju prostirku u hramu i svo-je devičanstvo ponudi prvom kome se dopadne. Glafira je bila iz kraljevske kuće i svog para je birala gde je htela. Za oko joj je zapao rimski senator koji je bio u poseti i za-čeo Arhelaja Sisena i ne znajući da je to učinio; imala je četrnaest godina kad je rodila dečaka. Sledećeg sina ro-dila je s kraljem Olbe, potomkom strelca Teukera, koji se borio sa svojim bratom Ajantom pod Trojom; otac trećeg bio je zgodni nikogović koji je vodio zapregu volova pri karavanu iz Medije. Glafira je posle toga pritegla pojas i svu svoju snagu posvetila vaspitanju sinova. Sada je ima-la trideset četiri godine, a izgledala je kao da joj je dva-deset četiri.

Poplikola se pitao šta ju je navelo da se pojavi na večeri kad je počasni gost bio poznati ljubavnik, ali je Glafira vrlo dobro znala zašto to čini. Pohota nije bila razlog; ona koja je pripadala Velikoj majci odavno se odrekla pohote kao nečeg sramotnog. Ne, za svoje sinove je želela više od malenog svešteničkog kraljevstva! Htela je da dobije što veći deo Anadolije, a ukoliko je Marko Antonije onakav kakav se govorka da jeste, onda je on njena prilika.

Antonije je čujno uzdahnuo – kakva *lepotica*! Visoka i vitka, dugih nogu i veličanstvenih grudi, lica koje se može nadmetati s Jelenom Trojanskom – sočnih crvenih usana, kože besprekorne poput latice ruže, sjajnih plavih očiju obrubljenih gustim tamnim trepavicama, sasvim ravne plave kose što joj je padala niz leđa kao tabla iskovanog pozlaćenog srebra. Nije nosila nikakav nakit, verovatno jer ga i nema. Plava haljina, sašivena na grčki način, bila je od obične vune.

Poplikola i Delije su sa sofe odgurnuti toliko brzo da su jedva uspeli da se dočekaju na noge; krupna šaka već je tapšala mesto na kojem su ležali.

„Ovde, sa mnom, ti zanosno stvorenje! Kako ti je ime?“

„Glafira“, rekla je zbacujući pustene papuče, pa sačekala da joj sluga nazuje tople kratke čarape. Zatim se zavalila na sofu, ali dovoljno daleko da Antonije ne može da je zagrli što je, po svemu sudeći, želeo da uradi. Glasine o tome da nije nežan ljubavnik očigledno su tačne ako je suditi po njegovom pozdravu. Zanosno stvorenje, zaista! Za žene smatra da su pogodnosti, ali ja se, rešila je Glafira, moram potruditi da postanem pogodnija pogodnost od njegovog konja, pisara ili noćne posude. A

ako me oplodi, boginji ću prineti žrtvu u želji da dobijem devojčicu. Antonijeva kćerka bi se mogla udati za kralja Parćana – kakav savez! Dobro je što smo naučene da usminama sisamo bolje nego što *fellatrix* ume usnama! Od njega ću napraviti roba.

I tako je Antonije ostatak zime proveo u Komani, a kad je početkom marta najzad krenuo put Kilikije i Tarsa, Glafiru je poveo sa sobom. Njegovih deset hiljada pešaka nije imalo ništa protiv ovog neočekivanog dopusta; Kapadokija je bila zemlja ženâ čiji su muževi pobijeni na nekom bojištu ili odvedeni u roblje. Kako su ovi legionari podjednako uspešno obrađivali zemlju kao što su i vojevali, uživali su u ovom prekidu putovanja. Prvobitno ih je Cezar unovačio s one strane reke Pada u Italskoj Galiji, a izuzev što se nalazila na većoj nadmorskoj visini, Kapadokija se nije mnogo razlikovala kad je posredi poljoprivreda ili ispaša. Za sobom su ostavili nekoliko hiljada polurimljana u matericama, valjano pripremljenu i zasađenu zemlju i hiljade zahvalnih žena.

Spuštali su se dobrim rimskim drumom između dva visoka grebena, sišli u ogromne mirisne šume bora, ariša, smreke i jele, praćeni neprestanim hukom reke, dok na prevoju zvanom Kilikijska vrata drum nije postao toliko strm da su njime morali ići na rastojanju od pet koraka. Silazak – saće himetskog meda; da su se uspinjali, mirisni vazduh bio bi nagrđen sočnim latinskim prostotama. Kako se sneg sada brzo topio, gornji tok reke Kidno klučao je i vreo kao ogroman zapenušani kazan, ali nakon Kilikijskih vrata drum je postao pristupačniji, a noći toplije. Spuštali su se ubrzano ka obali Našeg mora.

Tars, koji je ležao na Kidnu, dvadesetak milja od obale, izazvao je zaprepašćenje. Kao i Atina, Efes, Pergam i Antiohija, bio je to grad koji su rimski plemići upoznali zadržavajući se u njemu makar i kratko. Dragulj od mesta, izuzetno bogat. No više to nije bio. Kasije je Tarsu nametnuo toliko visoku kaznu da su Taršani, pretopivši svaki zlatni i srebrni umetnički predmet, ma koliko da je vredan, bili primorani da žitelje postepeno prodaju u roblje, počev od onih najnižeg roda pa neumoljivo ka višem. Kad je Kasiju napokon dosadilo da čeka i pošto je isplovio s petsto talenata zlata koliko je Tars dotad uspeo da prikupi, od petsto hiljada slobodnih ljudi preostalo je svega nekoliko hiljada. I to ne da uživaju u svom bogatstvu; ono je nepovratno izgubljeno.

„Svih mi bogova, mrzim Kasija!“, uzviknuo je Antonije, sad još dalje od bogatstva koje je očekivao. „Ako je ovo uradio Tarsu, šta li je tek u Siriji?“

„Razveseli se, Antonije“, rekao je Delije. „Nije sve izgubljeno.“ Sada je zamenio Poplikolu na mestu glavnog izvora obaveštenja, upravo kao što je i želeo. Neka se Poplikola raduje što je Antonijev blizak prijatelj! On, Kvint Delije, sasvim je bio zadovoljan da bude čovek čiji savet Antonije ceni, a u ovom mračnom času imao je koristan savet. „Tars je veliki grad, središte čitave kilikijske trgovine, ali kad se Kasije pojavio, čitava Ravničarska Kilikija držala se daleko od Tarsa. Ravničarska Kilikija je bogata i plodna, ali nijedan rimski guverner nikad nije uspeo da joj nametne poreze. Oblašću vladaju arabljanski razbojnici i otpadnici koji dobijaju mnogo više nego što je Kasije ikad dobio. Zašto ne pošalješ svoje vojnike u Ravničarsku Kilikiju i vidiš šta se može naći? Ti možeš da ostaneš ovde, a za zapovednika postavi Barbacija.“

Dobar savet – Antonije je to znao. Daleko je bolje da natera Kilikijce da snose troškove snabdevanja njegove vojske nego siroti Tars, pogotovo ako postoje razbojnička uporišta koja se mogu poharati.

„Razborit savet, koji nameravam da poslušam“, kazao je Antonije, „ali to neće biti ni približno dovoljno. Napokon shvatam zašto je Cezar bio čvrsto rešen da pokori Parćane – s ove strane Mesopotamije zapravo nema pravog bogatstva. O *proklet da je Oktavijan!* On je ukrao Cezarovu ratnu blagajnu, mali crv! Dok sam bio u Bitiniji, u svim pismima iz Italije pisalo je da umire u Brundiziju, da neće izdržati ni deset milja na Apijevom drumu. A šta pišu oni kod kuće ovamo u Tars? Pa, da je kašljao i grcao čitavim putem do Rima, gde laska predstavnicima legija. Oduzima javno zemljište u svim mestima koja su podržavala Bruta i Kasija kad se ne presavija preko bureta i nudi guzicu majmunima poput Agripe!“

Skreni mu misli s Oktavijana, pomislio je Delije, inače će zaboraviti na trezvenost i zatražiti nerazblaženo vino. Ona lukava kuja Glafira ne pomaže – isuviše radi u korist svojih sinova. Stoga je Delije coknuo jezikom izražavajući saosećanje, pa Antonija lagano naveo na razgovor o tome gde se na poharanom Istoku može doći do novca.

„Parćani nisu jedina prilika, Antonije.“

„Antiohija? Tir, Sidon? Kasije je prvi stigao do njih.“

„Jeste, ali nije stigao do Egipta.“ Delije je reč „Egipat“ izustio kao da mu med klizi s usana. „Egipat može da kupi i proda Rim – *to* zna svako ko je čuo priče Marka Krasa. Kasije je krenuo u napad na Egipat kad ga je Brut pozvao u Sard. Uzeo je Alijenove četiri egipatske legije,

da, ali avaj, u Siriji. Kraljica Kleopatra zbog toga ne može biti okrivljena, ali pomoć nije poslala ni tebi ni Oktavijanu. Mislim da se njen nerad može protumačiti kao čin vredan kazne od deset hiljada talenata.“

Antonije je zastenjao. „Ha! Sanjariš, Delije.“

„Ne, sasvim sigurno ne! Egipat je *basnoslovno* bogat.“

Napola slušajući, Antonije je proučavao pismo svoje ratoborne žene Fulvije. U njemu se žalila na Oktavijanove podmuklosti i otvoreno i slikovito opisivala neizvesnost Oktavijanovog položaja. Sada je, pisala je svojom rukom, vreme da se Italija i Rim podignu protiv njega! I Lucije je tako mislio: Lucije je počeo da novači legije. Koješta, pomislio je Antonije, koji je svog brata Lucija poznavao isuviše dobro da bi ga smatrao sposobnim da razmesti deset kuglica na računaljci. *Lucije* da predvodi pobunu? Ne, on samo novači ljude za svog brata Marka. Svi znaju da je Lucije ove godine konzul, ali njegov kolega je Vatija, koji će voditi glavnu reč. O žene! Zašto se Fulvija ne posveti vaspitanju svoje dece? Potomstvo koje je izrodila Klodiju odraslo je i nisu joj više briga, ali i dalje ima Kurionovog sina kao i dvojicu njegovih, Antonijeve, sinova.

Antonije je sada, naravno, znao da će pohod na Parćane morati odložiti za najmanje godinu dana. Pohod nije onemogućila samo oskudica novca već i potreba da Oktavijana drži na oku. Njegovi najsposobniji zapovednici – Polion, Kalen i odani stari Ventidije – morali su biti raspoređeni na Zapadu s najvećim delom njegovih legija kako bi pazili na Oktavijana. A on mu je napisao pismo moleći ga da upotrebi svoj uticaj da zauzda Seksta Pompeja, koji je harao na moru i krao rimsko žito kao običan gusar. Trpeti Seksta Pompeja nije bio deo njihovog